

7. «Майдан від першої особи. 45 історій Революції гідності»

Асистент кафедри конституційного права юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса кандидата юридичних наук, Шевченка

Кравцова Зоріна Сергіївна

ТЕРИТОРІАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Територіальність держави являє собою наявність чітко окресленої кордонами суверенної території країни, у межах якої функціонує державна і самоврядна влада. Ключовим питанням спроможності державної влади є її суверенна територіальність, яка є на наше переконання визначальною ознакою держави. Територіальність базується перш за все на принципі територіальної недоторканості і непорушності кордонів держави.

Проблеми нинішнього територіального устрою склалися не сьогодні, вони є результатом неналежної діяльності сучасної політичної еліти, яка не спромоглася виробити і провести першочергове завдання влади: привести територіальний устрій та систему органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у відповідність із глобальними змінами, що сталися в Україні з 1990 року.

Для прикладу, області створені за часів окупації радянської влади, так Вінницька, Дніпропетровська, Київська, Одеська, Харківська області були утворені 27 лютого 1932 р, Чернігівська – 15 жовтня 1932 р, Донецька – 2 липня 1932 р, Житомирська, Миколаївська, Полтавська, Хмельницька – 22 вересня 1937 р., Луганська – 3 червня 1938 р., Запорізька, Кіровоградська – 10 січня 1939 р., Волинська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська – 4 грудня 1939 р., Сумська – 28 лютого 1939 р., Чернівецька – 7 серпня 1940 р. [1, с. 146-147]. Як бачимо, часи формування діючого адміністративного устрою України припадають на трагічні часи для українського народу. Зрозуміло, що об'єктивних і науково-обґрунтованих критеріїв побудови устрою ніхто не виробляв і не брав до уваги.

У юридичній енциклопедії територіальний устрій – передбачена законами територіальна організація держави з метою забезпечення найбільш оптимального вирішення завдань та здійснення функцій суспільства і держави. Здійснюється, як правило, шляхом поділу території держави на частини – територіальні одиниці, які є просторовою основою для утворення та діяльності відповідних органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Розрізняють два основних види територіального устрою: 1) політико-територіальний устрій, який є розмежуванням територій між державними утвореннями всередині держави, що характерно здебільшого для федеративних держав; 2) адміністративно-територіальний устрій, який є внутрішнім поділом території держави на частини [2, с.42].

Важлива і та обставина, як зауважив В. Грицак, що адміністративно-територіальний устрій сучасної держави формується не на основі чистої дискреції, а на відповідній правовій основі: територіальні утворення, котрі є елементами системи адміністративно-територіального устрою, можуть виникнути, змінити свій статус чи бути ліквідованими лише на основі спеціальних правових актів [3, с. 31].

Більш слушною видається концепція В. Копейчикова щодо територіального устрою України. За його визначенням під територіальним устроєм держави розуміють її територіальну організацію, тобто систему відносин між державою у цілому (її центральною владою) і територіальними складовими (населенням і чинними органами публічної влади) [4, с. 312].

Світовий досвід підтверджує, що раціональна адміністративно-територіальна структура країни, адаптована до сучасних вимог ефективного використання природної, господарської та культурної самобутності її окремих частин, демократизації суспільного життя, децентралізації влади є важливою передумовою забезпечення сталого соціально-економічного розвитку країни та соціальної й політичної стабільності.

В унітарних державах система територіального устрою охоплює всю територію країни, відповідно до неї створюється система органів державного управління і місцевого самоврядування. У таких країнах територіальний устрій визначається центральними органами влади. Як зауважив Б. Калиновський, територіальна основа організації публічної влади є важливим чинником її існування, вона може сприяти і гальмувати розвиток законодавчого регулювання та практики функціонування як місцевого самоврядування, так і державної влади. Саме від продуманої і функціонально спроможної територіальної основи місцевої публічної влади значною мірою залежить успіх реформи децентралізації [5, с. 127].

Також наукові напрацювання знайшли своє відтворення в поданому Кабінетом Міністрів України 22 лютого 2018 року проекті Закону України «Про засади адміністративно-територіального устрою України». В пояснювальній записці до законопроекту зазначено, що продовжують існування складні територіальні утворення, на території яких функціонують окремі адміністративно-територіальні одиниці та сформовані відповідні місцеві ради. Окреме місце займають проблеми, пов'язані з упорядкуванням назв адміністративно-територіальних одиниць та населених пунктів, їх обліком та своєчасним внесенням змін до первинного реєстру. За даними проведеної перевірки Комітетом Верховної Ради з питань державного будівництва та місцевого самоврядування 12110 офіційних бланків місцевих рад встановлено 324 факти помилкових назв сільських, селищних та міських рад, 902 випадки помилок у назвах населених пунктів [6].

На сучасному етапі розвитку України важливим питанням також є удосконалення системи устрою та конституційно-правове закріплення статусу територіальних одиниць на різних рівнях. Саме від прагматичного та науково-обґрунтованого адміністративно-територіального устрою країни залежить організаційна системи та функціональність органів державної влади. Для України на порядку денного стоїть питання відновлення територіальної цілісності і створення умов для функціонування влади на всій території суверенної України. Вважаємо, що для України практика створення автономних утворень є ризикованою і з досить сумнівними наслідками. Пропонуємо продовжити процес децентралізації влади, є позитивні приклади ефективної роботи територіальних громад. Головне завдання – це наблизити людину до суб'єктів надання законодавчо закріплених благ та потреб, тобто прав і свобод людини.

Список використаних джерел

1. Регіональна виконавча влада України: історія і сучасність. Романюк С.А., Нижник Н.Р., Тимцунік В.І. та ін. К., «Фориат». 2007. 412 с.
2. Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. – К.: "Укр. енцикл.", 2004. Т.6:Т - Я. 768с.
3. Грицак В. М. До питання про поняття адміністративно-територіального устрою України. Право і суспільство. № 3. 2010. С. 30 – 35.
4. *Копейчиков В.В. Правознавство: Навчальний посібник / В.І. Бобир, С.Е. Демський, А.М. Колодій та інші. К.: Юрінком Інтер, 1999. 704 с.*
5. Калиновський Б. В. Місцева публічна влада в Україні: конституційно-правові засади функціонування та розвитку : монографія. Вінниця : ТОВ «Нілан – ЛТД», 2016. 426 с.

6. Проект Закону про засади адміністративно-територіального устрою України від 22.02.2018 р. №8051. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63508 (дата звернення 23.07.2018)

Здобувач вищої освіти 1-го курсу 102
бпмс Навчально-Наукового Інституту
№ 3 НАВС

Кравець Дарина Сергіївна¹

ПРАВОВА «ЗРІЛІСТЬ» СУСПІЛЬСТВА: РЕАЛЬНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Нині в Україні відбуваються кардинальні державно-політичні, соціально-економічні та правові зміни. Побудова правової держави та громадянського суспільства вимагають нових підходів у вирішенні фундаментальних проблем правової теорії, формуванні моральних і правових ідеалів суспільства та високої правової культури. Актуальність дослідження проблематики поняття «правова зрілість» та її стану полягає в тому, що рівень цієї зрілості в державі є показником розвитку суспільства, умовою становлення правової держави.

Наскільки ж важливою є категорія «правова освіченість» у життєдіяльності людини?

Якщо освіченість – це засвоєння різнобічних знань, то правова освіченість – це засвоєння правових знань на певних етапах державно-правового розвитку у визначених темпорально-просторових координатах. Правова освіченість – це рівень правової освіти та культури суспільства.

Правова освіта – невід’ємна частина загальної культури громадянина, умова формування правосвідомості. Життя в громадянському суспільстві формує правову свідомість (позитивну чи негативну), незалежно від того, відбувається цей процес стихійно чи цілеспрямовано в рамках правової освіти. Але правова освіта є запорукою того, що право стає регулятором життя індивіда, а не перешкодою на шляху розв’язання його особистих завдань. За сучасних умов саме правова освіта та правова культура може стати найважливішим фактором розвитку особи, становлення громадянського суспільства і демократичної правової держави в сучасній Україні, громадяни якої зможуть жити в соціально-правовій згоді один з одним, з державою, владою, політичними партіями, громадськими рухами тощо [2, с. 76].

Деякі вчені пропонують розглядати правову культуру як «масштаб» для «вимірювання» ступеня історичної зрілості і розвинутості. Ціла плеяда науковців на чолі з В.В. Копейчиковим визначає правову культуру через категорію «цінності».

На думку В.В. Копейчикова, правова культура є системою правових цінностей, що відповідають рівню досягнутого суспільством правового прогресу і відображають у правовій формі стан свободи особи та інші найважливіші соціальні цінності [1, с. 140].

Варто сказати, що правова культура є певним ставленням кожної людини до прав інших людей, повага до них. Правова культура проявляється в накопичених правових цінностях, які відносяться до духовної культури, та має практичну спрямованість, як і культура управління, і складається із взаємопов’язаних елементів. Основні з них:

- стан правосвідомості в суспільстві (ступінь розуміння права); - стан законності; - стан законодавства; - стан практичної роботи в галузі права.

Правова культура пов’язана як із оцінкою рівня знання та розуміння права, так і з розвиненістю відчуття законності.

Зрілість громадянського суспільства в загальному підсумку визначається здатністю і бажанням народу (в особі електорату) і інших інститутів громадянського суспільства приймати рішення і нести відповідальність за їх наслідки. [3, с. 475].

¹ Науковий керівник: Мозоль Н.І.